

SAMHÄLLS-
VETENSKAPLIGA
FAKULTETEN

Vi såg det inte komma!

Nutida skolattacker och varningssignaler

Torsten Andersson
Betty Wehtje

Abstract

Att förutse kommande hot är en komplex procedur. Det fordrar hög detekteringsförmåga och strukturerat samarbete mellan aktörer. I Sverige har det under de senaste åren förekommit flertalet skolattacker. Dessa attacker har upplevts som överraskningar och initierat åtgärdsprogram för förebyggande av presumtiva attacker. En bidragande orsak till att dessa attacker kunnat genomföras har varit en bristande detekteringsförmåga och hantering gällande varningssignaler. Med stöd av modellen TRAP-18 kan olika varningssignaler identifieras. Denna studie söker svar kring likheter i varningssignaler i två fall av skolattacker och samhällets möjligheter att förebygga kommande attacker. Studien använder sig av fallstudie och det empiriska materialet analyseras med hjälp av tematisk analys. Studien baseras på dokument från domstolar och polisens förundersökningsprotokoll. Studien identifierar likheter som förberedelser inför attacken, fixering vid tidigare våldsdåd, identifikation med tidigare gärningsmän, ökad aktivitet inför dådet och en syn på attacken som sista utväg. Studien visar på möjligheter att förebygga framtida attacker, genom samhällets ökade medvetenhet och förhöjda detekteringsförmåga.

Nyckelord: skolattacker, TRAP-18, förvarningsprocess, varningssignaler, tematisk analys, detekteringsförmåga.

Antal ord: 9 927

Inledning	3
1 Bakgrund och tidigare forskning	4
1.1 Omgivande samhällets reaktioner	4
1.1.1 USA.....	4
1.1.2 Sverige.....	4
1.1.3 Väsentliga skillnader mellan USA och Sverige	4
1.2 Tidigare forskning	5
1.2.1 Skolattacker som fenomen	5
1.2.2 Varningssignaler utifrån TRAP-18	5
1.2.3 Varningssignaler i skolmiljö	6
1.2.4 Hotbedömning i skolmiljö.....	6
1.2.5 Teoretiskt ramverk	7
2 Metod och material	9
2.1 Fallstudie	9
2.2 Operationalisering	9
2.3 Material	10
2.4 Etiska övervägande	11
3 Empiri	12
3.1 Kristianstad.....	12
3.1.1 Varningssignaler.....	12
3.1.2 Förberedelse	12
3.1.3 Fixering	13
3.1.4 Identifikation	15
3.1.5 Nya aggressioner	16
3.1.6 Ökad aktivitet	16
3.1.7 Läckage	16
3.1.8 Sista utväg	17
3.1.9 Direkt kommunicerade hot.....	17
3.2 Malmö	17
3.2.1 Varningssignaler.....	18
3.2.2 Förberedelse	18
3.2.3 Fixering	18
3.2.4 Identifikation	19
3.2.5 Nya aggressioner	21
3.2.6 Ökad aktivitet	22
3.2.7 Läckage	22
3.2.8 Sista utväg	22
3.2.9 Direkt kommunicerade hot.....	23
4 Analys	24
4.1 Varningssignaler.....	24
4.1.1 Förberedelse	24

4.1.2	Fixering	24
4.1.3	Identifikation	25
4.1.4	Nya aggressioner	25
4.1.5	Ökad aktivitet	25
4.1.6	Läckage	25
4.1.7	Sista utväg	26
4.1.8	Direkt kommunicerade hot.....	26
4.1.9	Sammanfattning.	26
4.2	Agrells förvarningsprocess.....	26
4.2.1	Varseblivning	26
4.2.2	Vaksamhet.....	27
4.2.3	Larm	27
4.2.4	Eftervarning.....	27
5	Slutsatser.....	29
5.1	Svar på studiens frågeställningar.....	29
5.1.1	Kan man identifiera likheter eller skillnader, och i så fall vilka, i de aktuella fallen.....	29
5.1.2	Kan, och i så fall hur, skolattacker förebyggas genom att avläsa olika former av varningssignaler?.....	29
5.2	Begränsningar i studien	29
5.3	Förslag på vidare forskning.....	29
6	Referenser	30

Inledning

Underrättelseverksamhet som ger förvarningar om kommande hot mot det existerande samhället är ett komplext ämne, där en kritisk aspekt är detekteringsförmågan, att i tid upptäcka ett uppseglade hot. Om denna förmåga är låg, kan hotet mycket väl undgå upptäck fram tills det uppträder. Resultatet är att ingen såg det komma, utan det framstår som en blixt från klar himmel (Agrell, 2022).

1999 dödade två pojkar på Columbine High School, (USA), 12 elever, en lärare och sårade 21 andra, innan de begick självmord (Bondü, et al., 2011, p. 13). Detta dåd kan ses som starten för flera liknande attacker på skolor, framför allt i USA, men även i övriga delar av världen. I länder som Brasilien, Australien, Japan, Kina, Sydafrika, Förenade Arabemiraten, Finland, Österrike och Sverige har våldsdåd av liknande karaktär utförts (Bondü, et al., 2011, p. 17).

2015 genomfördes en attack i Sverige som fått stor uppmärksamhet, när en 21-årig man gick till attack på grundskolan Kronan i Trollhättan, vilket resulterade i tre döda och en sårad (Erlandsson & Meloy, 2018). Erlandsson & Meloy studerade detta fall utifrån hypotesen att detta kunde vara ett fall av karaktären "individuell terrorism". För test av hypotesen användes verktyget Terrorist Radicalization Assessment Protocol (TRAP-18) (Erlandsson & Meloy, 2018).

Under perioden 2019 till 2022 inträffade flera fall av skolattacker i Sverige. Tre attacker skedde med korta mellanrum i städerna Eslöv, Kristianstad och Malmö under 2021 och 2022. I fallen var två av gärningsmännen vänner och i andra fall av planerade skolattacker, i Göteborg och Stockholm, sägs gärningsmännen ha haft kontakt med varandra och med de som dömts för attacker i Eslöv och Kristianstad (Vingren, 2023), (SVT Nyheter, 2023).

Sedan attackerna 2021/2022 har kritik framförts mot den svenska beredskapen. Som en konsekvens av denna kritik har en skolsäkerhetsutredning (SOU 2023:28) tillsatts med syftet att säkra en säker och trygg miljö för lärare, elever med flera. I de skånska fallen sägs varningssignalerna ha funnits där men ändå kunde inte deras planer upptäckas och förhindras i tid (Wallentheim, 2024).

Syftet med denna studie, baserad på de skånska skolattackerna 2022, är att öka förståelsen kring det komplexa fenomenet skolattacker utifrån perspektivet varningssignaler. Studien avser att få svar på två frågor;

1. Kan man identifiera likheter eller skillnader, och i så fall vilka, i de aktuella fallen?
2. Kan, och i så fall hur, skolattacker förebyggas genom att avläsa olika former av varningssignaler?

Den fortsatta dispositionen av studien innehåller följande; Kapitel 1, Bakgrund och tidigare forskning, Kapitel 2, Metod och material, Kapitel 3; Empiri som fått ett eget kapitel då en djupare genomgång sker, Kapitel 4; Analys av den sammanlagda insamlade empirin och avslutas med Kapitel 5, slutsatser och förslag på vidare forskning.

1 Bakgrund och tidigare forskning

I detta kapitel ges en bakgrund för hur det omgivande samhället, i USA och Sverige, reagerat i efterdyningarna från skolattacker. Denna bakgrund följs av en genomgång av tidigare forskning relaterad till skolattacker och uppbyggnaden av varningssignaler utifrån TRAP-18. Avslutningsvis redovisas studiens teoretiska ramverk som utgör grunden för hur studien genomförs.

1.1 Omgivande samhällets reaktioner

1.1.1 USA

Efter Columbine High School attentatet 1999 inleddes ett samarbete mellan U.S. Secret Service och U.S. Department of Education med uppgift att besvara frågor kring hur attacken kunde ha upptäckts och vad som kan göras för att förhindra framtida attentat. I projektet Safe School Initiative studerades sammanlagt 37 attentat från perioden 1974 till maj 2000. Fokus i projektet var tankegångar, planering och andra beteenden hos attentatspersonerna. Speciell uppmärksamhet ägnas åt beteende före attackerna och kommunikation som kunde vara till hjälp vid förhindrandet av framtida attacker (Vossekuil, et al., 2004). I slutrapporten 2004 (Vossekuil, et al., 2004, pp. 19-23) presenterades, bland andra, följande slutsatser kring gärningsmännen:

- Det finns ingen specifik "profil" på de som utför attentaten; de har exempelvis olika bakgrund, relation till familj och skola med mera.
- En stor andel av attentatspersonerna visade intresse för våld, via filmer, videospel, böcker och andra media.
- De flesta attentatspersonerna hade ingen tidigare historia av våldsamt eller kriminellt beteende.
- Flera av attentatspersonerna hade övervägt självmord.
- Före de flesta attackerna kände andra personer till attentatspersonernas idéer kring eller planerna på attacker.

1.1.2 Sverige

Trollhättan var det första svenska fallet av skolattack med våldsamma inslag. Efter attacken genomfördes en utvärderingen i samarbete mellan Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) och Trollhättans stad med ambitionen att bidra till "lärande och stärkt förmåga att hantera liknande händelser i framtiden i Trollhättans Stad och landets övriga kommuner" (MSB, 2016, p. 8). Utvärderingens fokus var agerande i samband med attackens genomförande och agerande efteråt, utifrån flera perspektiv. Inga av dessa perspektiv behandlade hur attacken eventuellt kunnat förhindrats.

1.1.3 Väsentliga skillnader mellan USA och Sverige

Att göra direkta jämförelser mellan USA och Sverige i frågan kring skolattacker kräver att man tar hänsyn till några av de skillnader som finns mellan länderna. I denna studie

kommer begreppet ”skolskjutare” inkludera även skolattacker utan skjutvapen, då tillgången till skjutvapen skiljer sig åt mellan USA och Sverige. Att studera skolattackerna i dessa länder är relevant, då andra faktorer kan vara jämförbara.

1.2 Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras tidigare forskning kring skolattacker och varningssignaler som kan kopplas till skolattacker.

1.2.1 Skolattacker som fenomen

Skolattacker som fenomen har många definitioner inom forskningen. Ett sätt att förstå skolattacker är begreppet ensamagerande våldsverkare. FOI definierar ensamagerande våldsverkare som “en gärningsperson som ensam, eller tillsammans med en annan person, på egen order och utan personlig vinning begår grovt planerat våld” (Kaati, et al., 2019, p. 8). Rapporten använder tre kriterier för att klassa en individ som ensamagerande; personen ska vara ensam och fristående från en organisation, attacken ska vara planerad och motivet ska inte vara egenintresse eller materiell vinning (Kaati, et al., 2019, p. 13). Ensamagerande våldsverkare är ett brett begrepp med stora skillnader vad gäller motiv, bakgrund och tillvägagångssätt. Här inkluderas exempelvis ensamagerande terrorister, incels, stalkers och skolskjutare.

Skolattacker kan definieras baserat på att attacken måste vara på en skolrelaterad allmän plats, ske inför åskådare, omfatta flera offer som valts symboliskt eller slumpmässigt samt involvera en eller flera attentatspersoner som är eller har varit elever på den aktuella skolan (Trolle, 2023, pp. 39-41).

1.2.2 Varningssignaler utifrån TRAP-18

De konsekvenser som skolattacker kan innebära gör detekteringsförmågan i skolmiljön mycket viktig. Ett instrument för riskbedömning är *the Terrorist Radicalization Assessment Protocol* (TRAP-18) (Meloy & Gill, 2016). TRAP-18 beskriver åtta riskbeteenden och tio personliga kännetecken hos ensamagerande terrorister utifrån fall i USA och Europa. De åtta riskbeteenden ligger till grund för denna studie då syftet är att analysera varningssignaler, med fokus på beteende och handling snarare än personlig karaktär. Riskbeteenden är följande: förberedelse, fixering, identifikation, nya aggressioner, ökad aktivitet, läckage, sista utväg och direkt kommunicerade hot (Meloy & Gill, 2016, pp. 39-40). Dessa kommer att preciseras under rubriken operationalisering.

TRAP-18 har använts för att bedöma många former av ensamagerande våldsverkare. Meloy och Gill (2016) analyserade 111 fall av ensamagerande terrorister i USA och Europa, vilka inkluderade exempelvis gärningsmän motiverade av högerextremism och våldsbejakande islamism. De fann att 70% av alla gärningsmän påvisade minst hälften av de 18 indikatorer som återfinns i TRAP-18 (Meloy & Gill, 2016, p. 46). Resultaten visar att förberedelse, fixering, identifikation och läckage är mest frekventa gällande riskbeteenden. Collins och Clark (2021) använder TRAP-18 för att analysera ett fall där gärningsmannen istället klassats som en incel (förkortning av *involuntary celibacy*). Deras slutsats är att TRAP-18 är ett fungerande verktyg även för ensamagerande och våldsamma incels, då de delar många varningssignaler med andra ensamagerande

våldsverkare. Däremot menar de att denna typ av gärningsmän förmodligen har väldigt unika motiv (Collins & Clark, 2021, p. 171). TRAP-18 som ett instrument för riskbedömning har använts i många olika typer av fall, trots gärningsmännens skilda motiv och bakgrund, vilket ovanstående forskning visar.

1.2.3 Varningssignaler i skolmiljö

Det finns tidigare forskning kring varningssignaler med specifikt fokus på skolattacker, oftast utifrån amerikanska fall. Abel et al. (2022) studerade 20 amerikanska fall med fokus på varningssignaler utifrån TRAP-18. Deras studie diskuterar hög- och lågrisk grupper av gärningsmän och vilka varningssignaler dessa visar samt på vilket sätt eventuellt läckage, den mest vanliga varningssignalen i de aktuella fallen, kommit till uttryck (Abel, et al., 2022, p. 801). Peterson et al. (2021) konstaterar också att läckage varit den mest återkommande varningssignalen hos gärningsmän som utfört skolattacker (Peterson, et al., 2021, p. 1). Vossekuil (2004) drar samma slutsats, de flesta gärningsmännen yttrar sina planer innan attacken, däremot var det mer ovanligt att de uttryckte hot direkt till den tänkta måltavlan (Vossekuil, et al., 2004, pp. 25-26). Att en gärningsman läcker sina planer eller direkt uttrycker hot antyder att myndigheter och skolledning troligtvis haft en möjlighet att ingripa vilket väcker frågan om var det brister i arbetet att stoppa attacken (Abel, et al., 2022, p. 807), (Vossekuil, et al., 2004, pp. 25-26).

TRAP-18 har även använts i europeisk kontext. I en studie baserad på skolattacker i Tyskland undersöktes eventuella skillnader i varningssignaler som kom från de som genomförde en attack och andra elever som visade någon form av riskbeteende. Studien fann att de som genomförde en attack uppvisade flertalet av de åtta riskbeteenden, varav sex av dessa återfanns i minst 56 % av fallen. För den andra gruppen var varningssignalerna begränsade. Läckage var det beteende som förekom mest, i 90 % av fallen, följt av direkta hot i 39 % av fallen. Övriga varningssignaler förekom i låg omfattning eller inte alls (Meloy, et al., 2014, pp. 206-207). TRAP-18 användes även i fallet Trollhättan för att analysera gärningsmannen. Resultatet visade att denne uppfyllde sju av åtta indikatorer för riskbeteende samt åtta av tio personliga kännetecken. Författarna beskriver fallet Trollhättan som då väldigt ovanligt i svensk kontext, men något som går att förhindra med hjälp av riskbedömningsverktyg likt TRAP-18 (Erlandsson & Meloy, 2018, pp. 1925-1926).

1.2.4 Hotbedömning i skolmiljö

Det finns studier kring hur man upptäcker hot och förebygger våld i skolmiljön. En forskargrupp vid Freie Universität Berlin tog fram programmet "Networks Against School Shootings" som är avsett att förebygga nödsituationer i skolor genom ett tidigt ingripande i elevernas psykosociala kriser samt utbilda lärare till att känna igen varningssignaler som föregår attacker (Leuschner, et al., 2017, p. 68). Programmet utvecklade NETWASS, en modell för förebyggande av våld i skolan, som bygger på aktivt ingripande i skolan, identifikation av potentiella våldsutövare och bedömningar av varningssignaler för att kunna införa lämpliga och relevanta åtgärder riktade mot eleven (Leuschner, et al., 2017, p. 69).

Modellen består av fyra steg: upptäckt, informationsinsamling, utvärdering och initiering av hjälp samt uppföljning. Stegen beskrivs kortfattat nedan (Leuschner, et al., 2017, pp. 69-71):

1: Upptäckt innebär identifiering av beteende som kan signalera förberedelser av våldsdåd. Om detta beteende inte förklaras utifrån den aktuella elevens situation lämnas information vidare till en central funktion för krishantering (CPA).

2: Funktionen för krishantering samlar in mer information om eleven från flera källor. Källorna kan vara föräldrar, annan skolpersonal och officiella dokument.

3: Utvärdering: Informationen lämnas över till ett krisförebyggande team (CPT), som utvärderar tillgänglig information utifrån nyckelfrågan ”Är eleven i psykosocial kris som innebär att hen kan planera eller genomföra ett våldsdåd”? I detta skede initierar CPT åtgärder för att hjälpa eleven hantera situationen.

4: Uppföljning av åtgärder sker sedan löpande och det finns möjligheter för kompletterande åtgärder.

Vid införandet av denna modell sågs en avsevärd ökning gällande lärarnas förmåga att identifiera och hantera elever med psykosociala kriser (Fiedler, et al., 2019, p. 116). Studien visar att även i tidiga skeden av negativ utveckling hos elever går det att förebygga ytterligare negativ utveckling (Fiedler, et al., 2019, pp. 118-119).

Center mot våldsbejakande extremism (CVE) har tagit fram ett metodstöd (CVE, 2024) för skolmiljön. Där ingår material för samtalsstöd för personal i skolmiljön med konkreta frågor som kan ställas i samtal med eleven, oroliga vänner eller klasskamrater, vårdnadshavare och anhöriga samt kollegor på skolan. Listor på frågor som kan ställas, beroende på vem som samtalet genomförs med, är detaljerade, exempelvis (CVE, 2024, pp. 39-42);

- Är du aktiv i några forum eller sociala medier?
- När tycker du att det är okej att använda våld? Varför tycker du det är okej?
- Du säger att du vill genomföra en skolattack. Varför vill du göra det?
- Du säger att du beundrar NN för att hen genomfört en skolattack. Varför gör du det?
- Har du någon att prata med när du mår dåligt? Vem?
- Finns det några andra sociala plattformar eller sociala medier som du använder?
- Har du några vänner på internet? Vad brukar ni göra?
- Finns det du är orolig för på skolan?

Ovanstående frågor riktar sig till eleven och elevens klasskamrater och bör kunna användas vid tillämpningen av NETWASS.

1.2.5 Teoretiskt ramverk

Samhällets detekteringsförmåga påverkas av flera faktorer, bland annat myndigheters förmåga att kommunicera, samarbeta och dela med sig av information (Agrell, 2022, p.

16). Förvarning om hot kan ses som en process i tiden. Förloppet delas in i fyra olika steg; varseblivning, vaksamhet, larm och eftervarning (Agrell, 2022, p. 9). Detta illustreras i figur 1.

Steg ”Varseblivning” behandlar tänkbara och otänkbara hot och hur organisationer tänker kring eventuella hot. Underskattning och önsketänkande om hoten är vanliga i detta steg (Agrell, 2022, p. 18).

I steget ”Vaksamhet” har verksamheterna övergått till en mer aktiv övervakning av hotbilderna, men inslag av sekretessens påverkan på användning av information utgör begränsningar i övervakningen (Agrell, 2022, p. 20).

I steget ”Larm” uppfattas först och främst de starkare signalerna och beredskapen ökas. Flera olika problem konkurrerar om uppmärksamheten och det kan finnas oklara ansvarsgränser kring rapportering av larm. En hög beredskap gör att kapaciteten för att genomföra dagliga aktiviteter påverkas negativt. I efterhand konstateras att signalerna på ett förestående hot oftast är självklara (Agrell, 2022, p. 22).

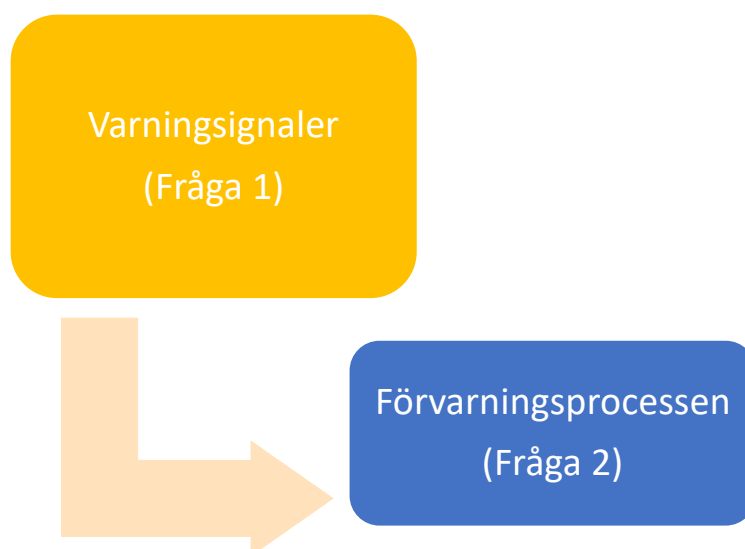
Processens sista steg behandlar organisationernas handlingsförklaring och underprestationer. Upplevelserna av avsaknad av instruktioner eller bekräftande information från andra instanser eller överordnade präglar steget (Agrell, 2022, pp. 15-27)

1 Förvarningsprocessen

Egen modell efter Agrell (2022)

Agrells modell för förvarning beskriver den generella bilden av en förvarningsprocess. Studien kommer att genomföras i två steg med användning av förvarningsprocessen och underliggande varningssignaler. I steg 1 identifieras de olika varningssignalerna utifrån fallen. I steg 2 kopplas en eller flera av dessa signaler till förvarningsprocessens olika steg. En illustration finns i figur 2.

2 Studiens arbetsmodell

2 Metod och material

2.1 Fallstudie

Då syftet med studien är att öka förståelsen kring fenomenet skolattacker, genom att beskriva och jämföra, har fallstudie valts som forskningsmetod. Fallstudier definieras på olika sätt, i denna studien menas ”en detaljerad undersökning av aspekter i ett historiskt skeende som kan användas för att utveckla eller testa tidigare forskning och möjligtvis leda till generaliserbara slutsatser” (Lamont, 2022, p. 213). Fallstudier karakteriseras av fokus på en eller få antal undersökningsenheter, djupgående analyser, fokus på relationer och processer, helikoptersyn samt flera datakällor (Denscombe, 2018, p. 86).

Fallstudier är lämpade för småskaliga forskningsprojekt likt denna studie. De möjliggör flexibilitet kring datainhämtning och ökad förståelse inom specifika kontexter. Nackdelarna är svårigheten att generalisera fynden, möjligheterna att få tillträde till studieobjekten och definition av gränser kring materialanvändning (Denscombe, 2018, pp. 96-98). Genom att använda offentligt material som domslut och förundersökningsprotokoll undviker denna studie begränsningar kring tillträde till studieobjekten och problematiken med gränser kring material.

Fallen till studien har valts ut då de utfördes i Skåne under samma skoltermin (vårterminen 2022) och gav upphov till mycket uppmärksamhet i media. Fallen har initialt vissa likheter. De utfördes på gymnasieskolor, gärningsmännen gick på skolorna, agerade ensamma och det fanns tydliga inslag av extremt våld.

2.2 Operationalisering

För att mäta varningssignaler i de aktuella fallen har vi använt oss av TRAP-18 modellen och dess åtta riskbeteenden. I materialet har dessa riskbeteenden eftersökts i fråga om dess existens (ja/nej) och vidare har frågan ”hur” dessa riskbeteende syns/icke-syns besvarats i en kortare beskrivning gällande vardera riskbeteende i de två fallen.

Studien använder sig av tematisk analys för genomgång av empirin. Teman som används är de riskbeteenden som anges i TRAP-18 modellen. Vid genomläsning kopplas textutdrag och andra underlag till ett tema. Valda teman är Förberedelse, Fixering, Identifikation, Nya aggressioner, Ökad aktivitet, Läckage och Direkt kommunicerade hot. Detta illustreras i tabell 1 nedan. Teman utgör basen för redovisning av empiri.

Tabell 1 Exempel på tematisering i studien

Empiriskt material	Tema
Vittnesförhör A: Uppgift om iakttagelser kring planering	Förberedelse
Vittnesförhör A: Uppgifter om specifikt intresse	Fixering
Vittnesförhör B: Information om att attack skulle ske	Läckage

Teman bygger på Meloy & Gill, (2016) och definieras nedan:

Förberedelse omfattar de aktiviteter som visar på en avsikt att genomföra en skolattack. I ett förberedande ingår planering och anskaffande av material för attacken.

Fixering innebär en onormalt stor upptagenhet med en person, miljö och andra företeelser, till exempel vapen.

Identifikation kopplas till önsknings om hjältestatus, beundran av tidigare terrorist eller attentatspersoner som ses som förebilder och där gärningsmannen ser sig som en försvarare av en sak eller värdering.

Nya aggressioner handlar om våld, orelaterad till själva attentatet, som gärningsmannen genomför för första gången.

Ökad aktivitet, omfattar exempelvis inhämtning av mer information eller många besök till attentatsplatsen.

Läckage är att gärningsmannen läcker information, medvetet eller omedvetet, om avsikten att genomföra ett attentat.

Sista utväg är ofta ett resultat av en händelse i gärningsmannens liv. Detta kan vara en utlösande händelse i gärningsmannens liv, vanligtvis förluster av nära relationer, arbete och andra händelser som upplevs som misslyckande. Tecken på detta är utfärdande av manifest och dylikt samt avslutande av tjänster med mera.

Direkt kommunicerade hot är hot som attentatsmannen framför till målet för attacken (skolan) eller till andra myndigheter. Detta tar ofta formen av en direkt varning att en attack kommer att ske mot ett specifikt mål.

2.3 Material

Studien bygger på primärkällor i form av domslut och förundersökningsprotokoll från de aktuella fallen som har hämtats från aktuella tingsrätter. Eftersom en av gärningspersonerna är minderårig, har vissa underlag i materialet maskerats eller utelämnats vid tingsrättens överlämning. Detta kan medföra att materialet möjligtvis inte innehåller allt som kan vara av intresse för studien. Bedömningen är att erhållet material i all väsentlighet speglar det som efterfrågas för studien.

Denna studie bygger på en tematisk analys och systematisk tolkning av det utvalda materialet. Likt andra kvalitativa textanalyser är inte denna studie fri från forskarnas tolkningar. Tematiska analyser kan ge upphov till forskarens egna tolkningar av material vilket kan påverka studiens reliabilitet. Ett sätt att tydliggöra forskarnas analys är genom kvalitativ innehållsanalys och kodning (Lamont, 2022, p. 109). Denna studie bygger på

tankarna om en deduktiv “kodning” av materialet (Lamont, 2022, p. 110) där teman har identifierats utifrån tidigare forskning, i den här studien Meloy & Gill, (2016) och materialet har tolkats genom dessa färdiga teman. Möjligheten att andra forskare gör tolkningar av materialet som skiljer sig från slutsatserna i denna studie har minimerats genom en tydlig definition av teman, med hänvisning till den genomgång om operationaliseringen som återfinns ovan, samt en systematisk genomgång gällande empirin, men möjligheten går inte att totalt eliminera.

2.4 Etiska övervägande

Vi har valt att anonymisera alla involverade personer, däribland gärningsmännen, även om studien bygger på offentligt material. Detta då framtiden för alla berörda personer kan påverkas om ytterligare ljus, via denna uppsats, riktas mot dem. I de skolattacker som ingår i studien överlevde gärningsmännen och dömdes i domstol. En av gärningsmännen var dessutom under 18 år vid gärningstillfället och har snart avtjänat sitt straff. Därför nämns ingen vid sitt riktiga namn. Gärningspersonerna har namngetts baserat på staden där attacken utfördes. Aktuella namn är Kalle och Martin. I övrigt benämns vittnen som elev A, lärare A, kurator A etc.

I redogörelsen för empiri ingår även förhör med gärningsmannen från dådet i Eslöv, 2021. Denne har döpts till Erik i studien.

3 Empiri

I detta kapitel redovisas den empiri som dels härletts ur materialet, med de väsentliga aspekter som behövs för att uppnå studiens syften.

Empirin kring de olika fallen används i analysen för diskussion kring skillnader i fallen (frågeställning 1) medan tidigare forskning används för diskussion om möjligheterna att förutse och förhindra skolattacker (frågeställning 2).

Fokus har varit vittnesförhör med gärningsman, målsäganden (offer) och övriga vittnen. Även IT-forensiska undersökningar kring innehåll i beslagtagna datorer och mobiler samt protokoll kring sökningar på Internet har granskats.

Underlaget från de olika fallen, när det kommer till protokoll från vittnesförhör, varierar från detaljrika dialogutskrifter till sammanfattningar. Dialogutskrifterna är ordagrant återgivna och har därför karaktären av talspråk. Sammanfattningarna är av mer formell natur, en sammanfattning av dialogutskrifter, i vilket språkliga karaktärsdrag eliminerats. Skillnaden mellan dessa två sätt att från polisen återge förhören kan ha en påverkan på hur gärningsmännen uppfattas.

Presentationen av empirin kommer därför att variera från fall till fall och från förhör till förhör. Varje utdrag ur förundersökningsprotokollen har en källangivelse enligt följande modell (vittne, sida i respektive förundersökningsprotokoll).

3.1 Kristianstad

Skolattacken utfördes på vårterminens första dag, 2022. Kalle åkte buss till NTI-gymnasiet i Kristianstad. Han hade med sig fyra knivar, var helt svartklädd, med sin vanliga skolryggsäck och en högtalare. När lektionerna startats tog Kalle fram en av knivarna ur ryggsäcken och la resterande knivar i en ficka. Därefter tog han fram sin högtalare, fäste den i sitt bälte och spelade "Don't stop me now" med Queen via högtalarna på sin telefon. Kalle gick till ett klassrum, fram till läraren som han högg med kniven. Kalle gick sedan till två klasskamrater och utdelade hugg mot en av dem, ett hugg träffade klasskamraten i ryggen. Sedan satte Kalle sig på en stol och ringde 112 och berättade vad han hade gjort (Kristianstad Tingsrätt, 2022, pp. 6-7).

3.1.1 Varningssignaler

Redovisningen bygger på polisens förundersökningsprotokoll (FUP) omfattande 2714 sidor (Polisen Lund, 2022). Vittnesmål är återgivna i kursiv stil. Förhörledares frågor syns i fet stil.

3.1.2 Förberedelse

I vittnesförhören går det att identifiera flera utsagor som visar att Kalle planerat attacken, några som är funderingar från elever, men de flesta från förhören med Kalle.

Kalles utsagor i förhören är många, rör olika teman i studien, men för temat förberedelse är nedanstående representativa.

“Jag vaknade upp tog på mig kläderna gj, gjorde mig redo och stack till skolan och för jag hade planerat det här typ en vecka innan. Eh, och när jag planerade så, så skrev jag ju ner det på min skoldator och typ försökte lät, låta tuff o sånt.” (Kalle, p. 1996)

“Jag hade på min skoldator då i mitt rum hade jag skrivit ner typ hur jag skulle göra det o typ information om vem jag är va jag , min Asperger o va jag tar , min medicinering o sånt o hur jag kände o sånt men mycket av det var så här bluff för jag vill låta cool låta tuff men det va inte så det va egentligen. Jag är inte en sån person.” (Kalle, p. 2002)

“Typ skriva ner textdokumentet att jag skulle gå in i skolan, jag skulle vänta tills alla började o så det som jag förklara för er typ hur jag gjorde på morronen. Jag minns också att hemma så hade jag, jag tvättat kläder o lagt upp det typ förberett mig för jag visste jag skulle bli bortskickad nånstans. För att min plan va ju också att bli arresterad o sånt för att, mm.” (Kalle, p. 2002)

“Det var ju vissa som jag hade haft typ bråk o sånt med som jag hade skrivit ner o den här ska jag skada o sånt men jag gjorde inte det. Det va ju , det var ju den första jag såg, wrong place wrong time, va det typ.” (Kalle, p. 2021)

Summering: Tydliga tecken på förberedelse finns hos Kalle.

3.1.3 Fixering

Bland vittnesmålen finns uttalanden som stöder förekomsten av fixering hos Kalle. Kalle visade intresse för andra skolattacker, olika former av vapen och högerextrema miljöer. Nedanstående utdrag från förhör visar på detta.

“Eh även skickat länkar då till oss eh om just attacker på andra skolor eller händelser som innehar, innehar våld eh som har förekommit då i andra länder.” (elev C, p. 1304)

“Kalle var intresserad av knivar och har visat mig lite bilder på knivar, jag kommer inte ihåg vad för slags knivar eller vilken modell. Den kniven han använde idag visade han för mig för va 4–5 månader sen på bussen – det är en bajonettkniv: som en kökskniv fast båda sidor är vassa och en spets på toppen. Den är inte jättestor, ca 10 cm blad med litet handtag, stort som hans hand. Han sa inget särskilt om kniven, han bara visade.” (elev N, p. 1512)

“Han är också väldigt mot höger när det gäller politik. Han är mycket fascinerad av nazismen. Han hängde med en grupp innan han mötte mig som var väldigt höger. Han har visat bilder på gruppen med en söder-amerikansk flagga. Jag tror det var vänner från hans gamla skola som var med i gruppen. Han brukade rita lite nazistmärken i skolan, i någons bok bland annat.” (elev N, pp. 1512–1513)

“Ungefär 2 månader efter skolan börjat. Han visade också klipp med en nazistisk flagga. Han kollade på skolskjutningar på youtube, i klassrummet. Han visade oss. Det var inte bara en gång han visade såna klipp utan det var flera gånger.” (elev R, p. 1566)

Dessa intressen bekräftas av material som hittats i Kalles dator. Bild 1 illustrerar detta.

Bild 1 Vapen och högerextremism (Polisen Lund, 2022, p. 543)

Kalle var fixerad kring gärningsmannen (Erik) från skolattacken i Eslöv 2021.

“Du har berättat att Kalle beundrade sin vän som hade gjort en skolattack. Hur uttryckte han detta? Beundra och beundra. Han sa att han hade respekt för att han gjorde det. Men att han var besviken för att han inte lyckades döda någon. Jag svarade att jag tyckte det var bra att han inte lyckades.” (elev N, p. 1529)

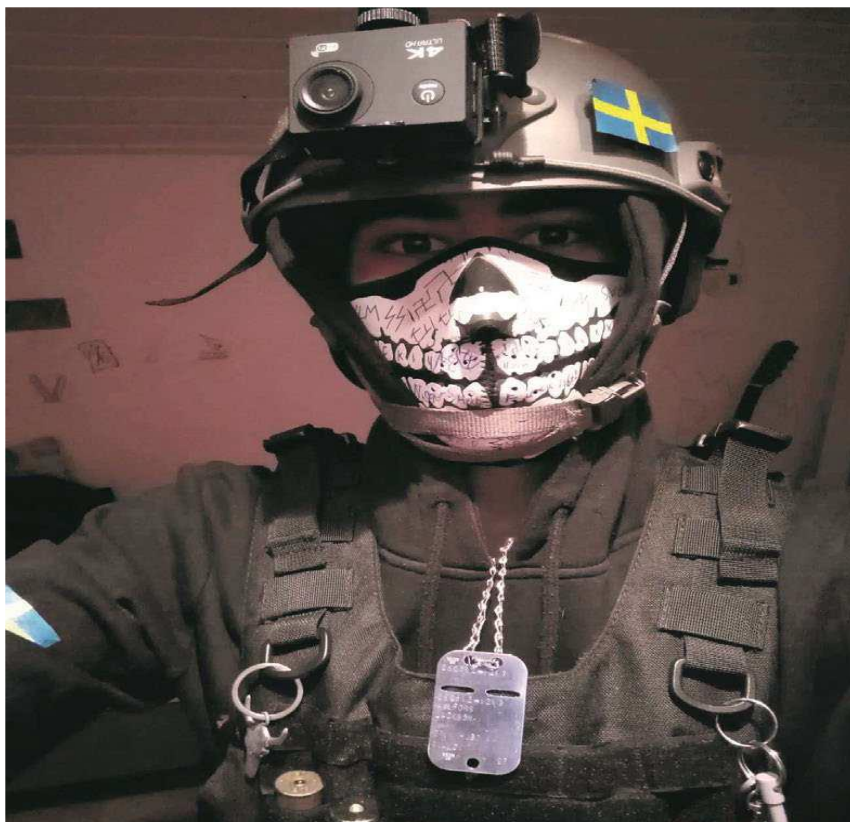

Bild 2 Foto från Lunds Tingsrätt (Polisen Lund, 2022, p. 814)

Fixeringen yttrade sig även i att Kalle laddade ner handlingar från Lunds Tingsrätt gällande attacken i Eslöv. Bild 2 är ett exempel på detta. Bilden föreställer Erik i tänkt attackmundering

Summering: Tydliga tecken på fixering finns hos Kalle.

3.1.4 Identifikation

Att Kalle hade en fixering vid Erik, gärningsmannen från Eslöv, framgår av tidigare avsnitt. Kopplingen till Erik är komplex, illustrerad av nedanstående utdrag från förhör med Erik och Kalle.

“Vi vet ju att du har haft kontakt med Erik i årsskiftet här nu 2021 och även under jullovet. Hur har din kontakt med Erik påverkat dej? Jag har ju, jag har ju känt han och vatt vän med han sen 2016, 2017. Så det är ju flera år. Och för mej var han en av dom få kompisar som inte .. jag nämnde innan jag hade kompisar på skolan som bara var där för att vi gick i samma klass. Men han kändes i alla fall som den kompis som ville va med mej. Som ville spendera tid med mej. Som inte typ måste va för att vi var i samma klass. Men som faktiskt jag kände att han hade kul med att umgås med mej. Han känns faktiskt som en vän och inte va för att vi var i samma klass. Men som faktiskt jag kände att han hade kul med att umgås med mej. Han känns faktiskt som en vän och inte klasskamrat enbart så. Men när jag hörde det han gjorde, då kändes det ju som att jag förlorade en kompis Och jag hade ju inte haft kontakt med han på flera månader innan det han gjorde hände ”(Kalle, p. 2122)

“Var det du som ville berätta eller var det Kalle som var intresserad och frågade? Jag ville berätta för jag har ju har ju suttit med fulla restriktioner och ville snacka av mig. Det var rätt skönt att han kunde lyssna. Han visste rätt mycket, han har läst varenda artikel och pdf:en om målet. En del hade inte medierna sagt något om, tex hur jag mårde under häktstiden, hur jag blev gripen och hur det var i arresten.” (Erik, p. 1907)

“Kan du berätta, så att vi förstår, vad era skämt handlar om? Vi skämtade om hur jag knivhögg läraren under min attack, ungefär hur det gick till och varför jag gjorde så. Det var en del rasistiska skämt också och allt däremellan.” (Erik, p. 1907)

“Upplevde du någon nyfikenhet från Kalle? Ja om han följer upp mitt fall hela vägen och kollar nyheterna varje dag så finns antagligen intresse för det. När vi snackade om det blev det väldigt många frågor tillbaka. Det var intresse från båda att hålla konversationen.” (Erik, p. 1907)

Kalle visade även intresse för andra gärningsmän.

“Ted Bundy och Ed Gain Det var ju seriemördare i USA. Och det, jag är väldigt intresserad av psykologin på dom. Och ja, min mamma också. Hon .. vi brukade prata ofta om vad som händer i deras huvud o sånt. Det är ju intressant. Liksom typ titta på dokumentärer o sånt.” (Kalle, pp. 2224–2225)

“Ja, det här var Adam Lanza. Och det var en person i USA som då sköt upp en skola.” (Kalle, p. 2227)

“Kan utläsa Saint Terant, vem va är det för namn? Det va ju eh en man i Nya Zeeland som ja sköt upp en moské eller två tror jag det va o det va ju jag och Erik vi höll på mycket o pratade med han o sånt så det va ett av dom skämtnamnen då.” (Kalle, p. 2287.

I ett manifest, med tydliga drag av inspiration från gärningsmannen Erik från attacken i Eslöv 2021, som Kalle lämnat efter sig, finns inslag av att han ser sig som försvarare av en sak eller värderingar. Manifestet är översatt med hjälp av en språktjänst.

”Jag tror inte på en högre makt utöver mig själv”, ”Jag kommer att hjälpa det här landet och rensa det från vårt folks synder”, ”Jag skall sopa rent Sverige med allt jag har även om det betyder att jag måste få lite blod på mina händer”, ”Sedan Europa började hjälpa flyktingar har det blivit dåligt. Inte bara flyktingar, utan vita, svarta, judar, kristna ör körda allihop.” (FUP, pp. 2442–2447)

Summering: Sammantaget visar Kalle tydliga tecken på identifikation och försvarare av värderingar.

3.1.5 Nya aggressioner

Aggressivt beteende hos Kalle var vanligt förekommande, vilket nämns av flera elever.

”Det har förekommit bråk mellan han o andra elever.” (elev C, p. 1298)

”Men han hade ADHD och kunde slå mig i magen från ingenstans.” (elev H, p. 1472)

”Han har sagt en gång att han tänker hoppa på R om han skulle göra det. Jag kommer ihåg en gång i bussen, att han tänkte göra det med en yxa. Att han skulle slå upp skallen på R. Det var då jag sa att det är onödigt, ni har haft ett gräl.” (elev N, p. 1531)

”Som person hade han lite aggressionsproblem och blev lätt arg. Småsaker irriterade honom och blev lätt arg på det och hade en aggressiv ton.” (elev N, p. 1512)

”Han ibland, om jag står för nära, från ingenstans tar han mig hårt i handlederna. Eller halsen. Gillar att skada folk.” (elev R, p. 1557)

Summering: Aggressivt beteende verkar vara del av Kalles personlighet, att urskilja något våld, skiljt från attentatet, som inträffar för första gången är svårt. Varningssignalen är till del uppfylld genom den våldsamma personligheten.

3.1.6 Ökad aktivitet

En aktivitet som ökade dagarna före attentatet var Kalles kontakter med Erik. Dessa hade telefonkontakt varje dag under perioden 4 januari till 9 januari, vilket dokumenteras via en samtalslista (Polisen Lund, 2022, p. 2523).

Kalle genomförde även ett antal sökningar på webben med hjälp av Firefox. Sökämnena var, på Google Maps angående avstånd från polisen i Kristianstad till skolan, Breivik, suicide prototype, Columbine och gärningsmännen från Columbine. (Polisen Lund, 2022, pp. 2594-2603)

Kalle har tidigare sökt på ”Eslövs skolattack” när attacken i Eslöv skedde. Under jullovet och fram till tiden för attentatet genomför han nya sökningar på detta ämne.

Summering: Kalle visar på en ökad aktivitet i tiden innan attentatet.

3.1.7 Läckage

Kalle har delat med sig av sina tankar kring att genomföra en skolattack. Det har dock inte av alla uppfattats som någon allvarlig avsikt.

“Han har tidigare berättat för mig att om han skulle attackera skolan skulle han göra det med musik i gång, han hade inte riktigt bestämt vilken låt. Det var väldigt länge sedan han berättade det, efter att halva höstterminen gått. Han sa att när han skulle göra det skulle han ge mig en varning. Jag tänkte att det var det han gjorde med musiken. Jag hade redan dömt bort att han ens tänkte göra det. Han har vid flera tillfällen ca 3–4 ggr berättat för mig när vi åkt buss ihop att han alltid velat se hur det känns att attackera och döda någon, att "skjuta upp en skola.” (elev N, p. 1512)

“Några månader efter den händelsen sa Kalle att om hans flickvän skulle göra slut, skulle han attackera skolan.” (elev N, p. 1512)

“**Har du berättat för någon lärare, förälder?** Jag hittar inte riktigt någon anledning till att berätta det. Alltså det var ju röda flaggor men hela vår vängrupp tänkte att det inte var något. Även om vi hade sagt något, vad hade de kunnat göra. De har ju inte något konkret på att han skulle göra det. Bara att han har sagt det två-tre tillfällen på ett helt skolår, eller ett halvt skolår. Det är ju inte ofta han säger det.” (elev N, p. 1528)

Summering: Det förekommer läckage, medvetet eller omedvetet, från Kalle.

3.1.8 Sista utväg

Kalle upprepar vid förhören att han såg attacken som ett sätt att få hjälp, bland annat med referens till Erik, som Kalle uppfattar ska ha fått hjälp.

“Att det här var ju nånting som jag känner att det här hade jag byggt upp inom ett år ungefär.” (Kalle, p. 2115)

“Så därför jag kände att det var som en .. som typ ett rop på hjälp kan man säga. Att jag har sträckt ut handen efter hjälp, men ingen tog aldrig emot det. Och ingen försökte riktigt hjälpa.” (Kalle, p. 2115)

“Att jag går till kuratorn för hjälp. Och jag kom ut där bara, kände likadant som jag gjorde innan. För jag kände ju mer att det var som att hon bara väntade på sin lön och inte riktigt att hon inte riktigt jobbade för att hjälpa.” (Kalle, p. 2116)

“Jag skulle säga att det var typ som, som sista utvägen. Ett rop för hjälp eller nåt sånt.” (Kalle, p. 2202)

Summering: Kalle signalerar klart att han ser attacken som en sista utväg.

3.1.9 Direkt kommunicerade hot

I materialet finns ingen information om att Kalle kommunicerat direkta hot mot skolan eller till polisen.

Summering: Inga direkta hot förekommer.

3.2 Malmö

På måndagen den 21 mars 2022 åker den 18-årige Martin till sin gymnasieskola Nya Latinskolan i Malmö. Med sig har han två knivar, en yxa, en hammare och kläder för att maskera sig (Malmö Tingsrätt, 2022, p. 9). Under dagen var Martin i skolan som vanligt men på eftermiddagen går Martin in på en av toaletterna, maskerar sig, och går till attack mot två kvinnliga lärare på skolan med dödligt utfall. Utanför toaletterna hugger han ner

sitt första offer med kniv och yxa. Ytterligare en person befinner sig i korridoren, som Martin springer ifatt dödar henne med yxan. Han går sedan tillbaka till sitt första offer, utdelar ytterligare hugg mot henne innan han går till den toalett han kom ifrån. Där ringer han till 112, berättar vem han är och vad han gjort. Ytterligare två vittnen har larmat polisen som snabbt är på plats och griper Martin när han kommer ut från toaletten igen. Då är han inte längre beväpnad eller maskerad.

3.2.1 Varningssignaler

Redovisningen bygger på Polisens förundersökningsprotokoll på cirka 530 sidor (Polisen Malmö, 2022). Vittnesmål är återgivna i kursiv stil. Förhörledares frågor syns i fet stil.

3.2.2 Förberedelse

I fallet med Martin är hans planeringsfas kort. Specifika planer uppkommer under helgen innan attacken.

“Men, men återigen, själva attacken och det började jag väl fundera på under helg... det var väl runt helgen. Eller typ, något åt det hållet. Så ja, något åt det hållet. Det var bara någon dag i förs... bara någon dag i förskott” (Martin, p. 229)

“(...) som jag hade haft planer på att utföra en taktisk attack motiverat av något betydligt mer avsiktligt liksom, mer medveten då hade jag... då hade jag ju antagligen kanske väntat under en lång period och liksom jag vet inte väntat tills jag hade tagit körkort, hade man kunnat använda ett fordon som vapen eller så hade man kanske väntat tills man hade fått vapenlicens” (Martin, p. 351)

“I börj... alltså i början så hade jag ju bara planer på att använda en hammare och typ någon kniv av något slag. Men senare så hittade jag den här yxan och min täljkniv och det. Jag trodde att de då hade försv... jag trodde de hade försvunnit sedan ett ganska bra tag tillbaks. Så jag kanske, jag misstänker att tillgången till lite mer effektiva redskap underlättade.” (Martin, p. 244)

Under dagen för attacken ställde Martin frågor till en av hans lärare som reagerade och uppsökte elevhälsan för råd.

I korridoren har skolan kameror på flera ställen och Martin ville veta om någon satt och tittade på dem ”Live”. Lärare A tyckte det var helknäppa frågor. (...) Martin började även prata med lärare A om ”man kan ju förklä sig”, ”man kan ju klä ut sig och så”. (lärare A, p. 48).

Lärare A berättade om alla knäppa grejer som Martin sagt. Skolsköterskorna sa då att de skulle ta upp det på elevvårdsmötet direkt på tisdagsmorgonen. (lärare A, p. 48.).

Summering: Tydliga tecken på förberedelse finns hos Martin dagarna före attacken.

3.2.3 Fixering

Martin uppvisar en stor kunskap kring diverse våldsbrott, däribland skolattacker och han visar ett intresse för gärningsmännen i fallen.

Martin har enligt lärare C aldrig visat tendenser på att vara våldsbejakande utan mer haft ett allmänt intresse för krig. Martin har aldrig visat att han på något vis skulle vara

intresserad av eller uppskatta människors död eller trauman som medföljer ett krig, utan mer varit fascinerad av krig som fenomen. (lärare C, p. 85)

Martins uppges länge varit intresserad av krig, terror och mördare, vilket förstärktes utifrån hans intresse för kriminologi som han studerade under 2021/2022.

“Alltså, alltså jag vet inte, grejen är ju den att det får ni sji... alltså eftersom att jag har varit väldigt intre... är och har varit väldigt intresserad av kriminologi och att jag har läst på väldigt mycket om så här olika attacker och liknande. Jag har ju försökt läsa om motiven och liksom bakgrundshistorien och det.” (Martin, p. 255)

Flertalet lärare uppger att Martins intresse av skolattacker och massmördare skapat oro.

Lärare A tyckte att det var väldigt knäppt och fixerat. Martin hade tagit reda på väldigt intrikat information om amerikanska ungdomar som hade begått skoldåd. Martin pratade mycket om vapen, så redan i höstas gick Lärare A till kuratorn och berättade detta för henne. (lärare A, p. 47)

Martin hade sökt sig till lärare D, han hade pratat om sin mamma men glidit över till att prata om skolskjutningar. Han pratade väldigt ingående om detta, han ältade fram och tillbaka om det, han kunde inte sluta utan fastnade helt i det. (...) Dessa typ av situationer kommer lite här och var i olika sammanhang. Det utmärker sig. Lärare D tog det vidare till elevhälsoteamet, han hade kört det spåret och pratat intensivt om skolskjutningar och massaker till flera av lärare D:s kollegor så de var flera lärare som larmade om att de tyckte det kändes olustigt. Det var i höstas. Han kändes väldigt intresserad av det och dessutom hade han valt kriminologi där dessa ämnen kom på tal. (lärare D, p. 92)

Summering: Tydliga tecken på fixering finns hos Martin.

3.2.4 Identifikation

I förhör med Martin framgår att han har stor kunskap kring tidigare skolattacker och andra våldsdåd. Han visar även en vilja att förstå gärningspersonerna i dessa fall, vilka det identifieras vissa likheter med.

“Men har du fått den idén från någonting?” Nej, alltså jag tror in... alltså äh, alltså jag har ju läst lite om att det är ju, det är ju väl inte ovanligt att massmördare som attackerar skolor, vi hade ju han exempelvis, han Tore¹. Han som utförde dådet i Trollhättan. Han lyssnade på Heavy Metal medan han utförde attacken. Så kanske någon vag inspiration fanns det. Men alltså, men jag tror, men det tror jag, nu när jag kollar tillbaka så kanske jag förstår det. Men det tänkte jag absol... men det tänkte jag knappast på då.” (Martin, p. 249). (Ovanstående “idén” refererar till användandet av hörselkåpor).

“Och sen fanns det en sida där man kunde läsa på de här personerna lite mer djupare Real Villance (ohörbart) och då kom det upp ett citat som gärningsmannen...så sökte jag om det var något som stämde. Och sen vet jag inte om det gjorde det, någon källa jag

¹ Martin nämner i förhöret gärningsmannens namn, men i linje med studiens ambition att anonymisera har ändring skett till ”Tore”.

(ohörbart) alltså sen förstår jag ju såklart att någon kanske undrar om detta är någonting som kan ha inspirerat mig något sätt. Alltså den här aspekten som jag har läst om de ensamma att de får en väldigt selektiv bild av att de inte vill söka hjälp, de vill få uppmärksamhet. Jag tror absolut att det kan ha varit en sida som jag har känt, men jag har inte alls tänkt på den. För jag har känt ett så pass stort utanförskap och jag har ju varit så personlig i hur jag uppfattar hur andra människor tänker på mig” (Martin, p. 380).

(...) syns att Martin sökt på *I have practically no empathy. I think i'm half a psychopath*. Martin berättar att han hade hittat en sida där man kunde läsa djupare om t ex gärningspersoner vid olika massaker. Sidan heter *Real life villians wiki*. Detta citatet dök upp där och då sökte Martin på citatet för att se om det stämde men sen vet Martin inte om det gjorde det (FUP, p. 398).

Under läsåret 2021/2022 skriver Martin ett gymnasiearbete om incels och attacker kopplade till incel, vilket även detta är en möjlig källa för delvis identifikation med tidigare våldsverkare.

Martins gymnasiearbete handlade om incel-rörelsen. Han har läst olika böcker och ville veta mer om det och om vad som gör skillnaden mellan normal person och någon som är incel. Martin menade att det handlade mycket om utanförskap (Vännen, p. 110).

Martin var medveten om att han var 18 år och att han inte hade haft någon tjej eller varit med någon tjej. Pappan hade frågat Martin om han själv tänkte att han var som männen i boken om incels och om han i så fall tänkte att han skulle göra så som männen i boken gjorde. Martin hade uppgett att det tänkte han inte. (Pappan, p. 176).

“Eh ja och det handlar ju såklart om att Incel bedöms ju vara ett potentiellt...alltså det jag har...jag tog ju upp det som ett exempel på att det moderna lite det moderna samhället, tekniken, folk isolerar sig, känner sig ensamma, blir deppiga. Jag har ju själv känt det och jag har ju själv förstått vad det har lett fram till. Ja så det är ju.” (Martin, p. 370)

“Är det något mer incel som du kan känna igen dig i? Alltså nej, förutom att jag är en man och att jag är heterosexuell och att jag har haft en del problem när det kommer till min relation gentemot det andra könet och hur jag betett, och hur jag har känt mig. Det nej, förutom det så finns det inte mycket. För att visst, alltså jag kan väl, det finns väl inceldrag som stämmer in på mig personligen, på hur jag mår och hur min livssituation, hur det har sett ut genom mitt liv. Många har ju dessutom tampats med mobbning och liksom retande och socialt utanförskap och det. Det kan också stämma överens på mig. Men återigen, jag identifierar mig inte med incelseologin. Jag har, jag har ing... jag, jag har ingenting emot, jag, jag är inte kvinnohatare, jag beskyller inte kvinnor.” (Martin, p. 447)

“Ja alltså det blev, alltså man kan säga att jag har ju tolkat deras attacker som att det är mycket frustration, känslor, utanförskap bakom det. Att det finns, återigen det finns drag som de har känt som jag kanske har känt.” (Martin, p. 452)

Summering: Martin visar tecken på identifikation till tidigare skolskjutare och andra våldsverkare. Han motsätter sig en direkt identifiering med våldsverkande incels, men medger att det finns delar som han känner igen sig i gällande utanförskap och mående.

3.2.5 Nya aggressioner

Martin uppvisar inga tecken på nya aggressioner inför attacken. Martin har dock en historia av aggressivt beteende.

Han gick runt hela bildsalen och med vansinnig blick, han slog och smällde in alla stolar mot bordet. Han var helt galen men lugnade dock ner sig lite. Han kunde inte dölja sin frustration (Lärare B, p. 76).

Lärare C vet att Martin inför andra lärare dunkat sitt eget huvud i bänken och uttalat meningar som jag e så dum och knäpp. Lärare C tror att Martin upplevts som obehaglig mycket p.g.a. att han är en stor och stark kille, att han stuckit ut bland andra elever på det sättet (Lärare C, p. 85).

Enligt vittnesmål uppfattas dock Martin som mindre skämmande under läsåret 2021/2022.

Lärare C säger att det blivit bättre under de här tre åren (...) Lärare C säger att han var mer rädd för att Martin skulle flippa i ettan och tvåan medan Martin nu mer hade hittat sin plats och fått en kompis (lärare C, p. 81).

Klasskamraten säger att Martin inte verkade må bra mellan ettan och tvåan eftersom han i hela ettan var så arg mot alla. Klasskamraten kommer ihåg att folk sa att Martin kommer att bli en skolskjutare eller något sånt där. Klasskamraten säger att just nu kanske man hade kunnat tänka sig det men efter några dagar kände man att "nä han kommer aldrig göra någonting sånt". Klasskamraten säger att Martin förändrades drastiskt till tvåan (klasskamrat, p. 107).

Summering: Martin har tidigare haft ett aggressivt beteende men enligt vittnen har detta blivit bättre sedan en tid tillbaka. Martin kan därför inte anses fylla kriterierna för nya aggressioner.

3.2.6 Ökad aktivitet

Martin visar en ökad aktivitet månaderna innan attacken gällande sitt intresse för skolattacker och våldsdåd.

“Nu alldeles nyligen hade vi diskussioner om incels. Han pratade och diskuterade mycket om terrorister och extremiströrelsen. Han hade ett intresse för mördare, dokumentärer. Jag tyckte att hans intresse för detta hade ökat för några veckor.” (klasskamrat, p. 103)

Webbhistorik från *Google Chrome* finns från 2021-12-23 och framåt. Förutom skolrelaterad aktivitet hittas en stor mängd sökningar och webbsidebesök relaterat till terrordåd och skolattacker. Nedan följer ett utdrag av antal sidbesök där webbsidans titel har innehållit ett urval av sökord.

Sökord	Antal besök
Attack	3312
Shooting	2819
Massacre	984
Dead	594
Killer	430
Suicide	250
Death	247
Terror	232
Ramming	219
Killing	190
Murder	178
Blood	168
Bodies	153
Incel	54
Själv mord	5

Liknande aktivitet hittas även för det sista dygnet fram till de misstänkta gärningarna, både under natten och skoldagen.

Bild 3 Polisens sammanställning av Martins webbhistorik

Summering: Martin visar på en ökad aktivitet tiden innan attentatet.

3.2.7 Läckage

Martin har inte läckt några tankar på och idéer kring den planerade attacken.

Summering: Inga spår av läckage finns hos Martin.

3.2.8 Sista utväg

I förundersökningsprotokollet finns flera indikatorer på att Martin såg en attack som en sista utväg. Det finns uttalanden som pekar på att Martin inte såg det självklart att han skulle överleva dagen, alternativt att inte komma hem igen.

Pappan berättar att idag så swishade Martin drygt 6418:- till honon. Det var konstigt tyckte pappan. Han brukar swisha 3000 i månaden men denna gång kom 6418 utöver de 3000:- (Pappan, p. 170).

“Och jag tror det hade lite att göra med, för i början på söndagen, på söndagen så mådde jag ändå helt okej. Hade varit ute och övningskört lite med min fasters sambo. Sedan hade man haft, gjort ett och annat misstag där, vilket jag misstänker kan ha fått mig att känna mig lite ja lite, att jag kände mig kanske lite otillräcklig. Så det kanske blev en liten bidragande orsak i kanten till att jag kände att återigen, jag försjönk lite i att, grejen är

den att om, människor som har (ohörbart) som har haft självmordstankar eller dåligt självförtroende eller som har väldigt svårt att interagera med andra eller försöka pusha sig själv.” (Martin, p. 239)

“Och då handlade...och det var inte bestämt att det skulle vara en dödlig attack eller (ohörbart) det var nog mest det att i och med att jag var så övertygad om att mitt liv var över, så spelade det ingen roll om det är en dödlig attack eller inte. Jag ville som sagt bara bli bortförd och komma bort från samhället. (...) Men åter igen jag var ju fullt medveten om vad det här skulle innebära för konsekvenser, och jag hade ju som sagt bilden av att mitt liv var över. Jag ville inte sträva framåt eller något sådant, jag trodde ju att...jag tror nog att en del av mig fick för sig att jag kunde vädja om en avrättning.” (Martin, p. 360)

Summering: Martin signalerar att han ser attacken som en sista utväg.

3.2.9 Direkt kommunicerade hot

Martin har inte uttryckt några direkta hot mot varken skolan där attacken utfördes, offren eller polismyndigheten.

Summering: Det förekommer inte några direkta hot.

4 Analys

I detta kapitel analyseras empirin utifrån tidigare forskning, Agrells teori om förvarningsprocessen och myndigheters agerande.

4.1 Varningssignaler

Empirin visar på skillnader i fallen. Bland de varningssignaler som återfunnits i materialet finns några som kan anses som gemensamma. Tabell 2 visar en sammanställning av empirin. Parentes används då varningssignalen inte entydigt kan anses som uppfylld.

Tabell 2 Sammanställning av empiri

Temat	Kristianstad	Malmö
Förberedelse	1	1
Fixering	1	1
Identifikation	1	1
Nya aggressioner	(1)	
Ökad aktivitet	1	1
Läckage	1	
Sista utväg	1	1
Kommunicerade hot		
Totala antal signaler utifrån TRAP-18	7	5

4.1.1 Förberedelse

I båda fallen är kopplingen till Meloy & Gill (2016) förberedelsesignal tydlig. Planeringsfasens längd skiljer sig dock åt. Martin har en kortare planeringsfas om man ser till praktiska aktiviteter, då Martin endast ägnade dagen före till dessa, medan Kalle tog cirka en vecka på sig att planera. Även om Martin i förhören visar på en mental förberedelse i tidigare skeende, är det oklart kring exakt när i tiden som planerna blev mer än en mental förberedelse.

4.1.2 Fixering

I båda fallen finns det tydliga kopplingar till fixering. Kalle är intresserad skolattacker Martin har en bredare fixering kring massmord, terrorism och skolattacker. Båda gärningspersonerna har haft ett stort intresse för skolattacker och inhämtat mycket information kring tidigare attacker och de personer som utfört dessa. Skillnaden är att

Kalle har en tydlig fixering vid en viss person, Erik, som han känner personligen. Kalle påvisar även en tydligare politisk fixering genom att intressera sig för högerextremism, vilket inte framgår hos Martin i samma uträkning.

4.1.3 Identifikation

I båda fallen syns tydliga tecken på identifikation men de skiljer sig åt gällande bredd och specifikation. Martin har en bredare och lösare identifikation till tidigare gärningspersoner. Han motsätter sig själv en direkt jämförelse med exempelvis gärningsmannen Tore från Trollhättan eller våldsamma incels, men i förhör framgår det som en subtil och emellanåt "omedveten" inspiration. Kalle visar också ett stort intresse för att förstå tidigare attacker, motiven bakom dem och hur gärningspersonernas tankar har gått. Kalle däremot har en specifik relation till en tidigare gärningsperson, Erik, som han både verkar se upp till, inspireras av och har likheter med. Kalle och Erik hade kontakt efter skolattacken som Erik utförde i Eslöv, vilket var av stort intresse för Kalle.

4.1.4 Nya aggressioner

Både Kalle och Martin har en historia av aggressioner, men gällande tiden innan attacken skiljer sig fallen åt. Enligt vittnesmål har Kalle ett tydligt aggressivt beteende vilket varit genomgående över en längre tid. Detta skulle kunna tolkas som en del av hans personlighet, vilket inte nödvändigtvis betyder att detta kan anses som *nya* aggressioner. Även Martin har ett våldsamt förflutet, dock inte direkt riktat mot andra personer, vilket är fallet med Kalle. Enligt vittnesmål har Martin dessutom blivit lugnare under året innan dådet. Detta är en skillnad mellan fallen, samt en avvikelse från Meloy & Gill:s (2016) varningssignal gällande nya aggressioner hos ensamagerande gärningsmän.

4.1.5 Ökad aktivitet

Gällande Kalle och Martin kan båda två anses visa tydliga signaler på en ökad aktivitet med avseende på informationsinhämtning. I båda fallen framgår det i Polisens datamedieundersökning att gärningspersonerna gjort ökade antal sökningar på Internet relaterade till skolattacker och våldsdåd i närtid till attackernas utförande. Gemensamma sökningar är exempelvis skolattacken i Columbine och Breiviks terrorattack i Oslo. Däremot har Kalle även visat en ökning i sin kontakt med Erik, vilket är en tydlig signal för en ökad aktivitet relaterad till skolattacker då direkt kontakten med en tidigare gärningsman intensifieras.

4.1.6 Läckage

Den största skillnaden mellan fallen Martin och Kalle är kring varningssignalen om läckage. Även om Kalles uttalanden inte varit direkta varningar eller specificerade i tid, så har han ändå sagt vid ett par tillfällen att han "skulle attackera skolan". Martin däremot har inte yttrat några tankar om en egen skolattack, utan enbart visat en fixering av tidigare skolattacker. Detta är en tydlig avvikelse från tidigare forskning som beskriver läckage som den mest vanligt förekommande varningssignalen hos ensamagerande gärningspersoner. Varför Martin skiljer sig åt är svårt att förklara utifrån materialet.

4.1.7 Sista utväg

I båda fallen uttrycker gärningspersonerna attacken som en sista utväg. Kalle beskriver det som ett "rop på hjälp" efter ett år utan fungerande stöd. Martin pratar mer explicit om en eventuell död som följd av attacken vilket kopplas till en längre period av självmordstankar och personliga misslyckanden. Båda två ser attacken som ett sätt att bryta en destruktiv livssituation.

4.1.8 Direkt kommunicerade hot

Ingen av de aktuella fallen visar på några hot, vilket går i linje med tidigare forskning som menar att det är mer ovanligt att gärningsmän kommunicerar direkta hot jämfört med exempelvis läckage av tankar på en attack.

4.1.9 Sammanfattning.

Studien visar att en majoritet av Meloy & Gill:s (2016) riskbeteenden återfinns i de skånska fallen. Varningssignaler kring förberedelse har sett olika ut i de båda fallen gällande tidsramen. Fixering och identifikation har i båda fallen varit väl synliga för gärningsmännens omgivning. Ökad aktivitet och sista utväg påvisar också likheter i de båda fallen, dock mer dolda från omgivningen. Skillnader i fallen gäller varningssignalerna nya aggressioner och läckage. Både Kalle och Martin har däremot en historik av aggressioner, vilket är en likhet i sig. Fallet Martin avviker tydligt från både Kalle och tidigare forskning gällande förekomsten av läckage. Detta kan vara något att vidare studera och söka förklaringar till i framtiden.

Jämfört med Meloy & Gill (2016) visar denna studie att varningssignalen direkta hot inte varit av relevans i fallen Kalle och Martin.

4.2 Agrells förvarningsprocess

4.2.1 Varseblivning

Ur NETWASS modellen (Leuschner, et al., 2017) kan steget "Uppmärksamhet" kopplas till Agrells varseblivningsfas. De varningssignaler som studien presenterar kan kopplas till upptäck och varseblivning.

Varseblivning är enligt Agrell beroende av detekteringsförmågan hos myndigheter, i detta fall skolmiljön i första hand. Rapporten från MSB, (2016) tog upp hur attacken i Trollhättan hanterats efter genomförd attack. Den saknade dock en tydlig redogörelse för om detekteringsförmågan borde eller kunde förbättras.

Framför allt efter de två attackerna i Kristianstad och Malmö 2022 ökade myndigheters intresse för att höja detekteringsförmågan hos skolor, polis och social verksamhet med flera. Vägledningen från MSB, (2023) är ett exempel på detta. Den offentliga utredning Trolle, (2023) på temat "Samhället mot skolattacker" är ett annat uttryck för hur myndigheter ökar insatserna för att höja detekteringsförmågan.

4.2.2 Vaksamhet

Ur NETWASS modellen (Leuschner, et al., 2017) kan steget ”Informationsinsamling” kopplas till Agrells vaksamhetsfas. I fallen framstår det tydligt att gärningsmännen, på ett eller annat sätt, varit i kontakt med myndigheter, vilket borde ha höjt vaksamheten hos myndigheterna. Det fanns orosanmälningar, kontakter med föräldrar, kontakter med BUP och kuratorer, vilka kan ses som den kompletterande information som behövs för att få en helhetssyn på eleven och vidta lämpliga åtgärder i preventivt syfte. Ur empirin är det svårt att identifiera ett agerande från skolmiljön som skulle kunnat förhindra attackerna. Skolorna detekteringsförmåga kan anses som låg.

I CVE, (2024) finns ett metodstöd som, rätt använt, kan hjälpa skolor att hantera avvikande, eventuellt riskfyllt för andra, beteende hos elever. Det fordrar dock ett fokuserat arbete med frågorna.

4.2.3 Larm

Ur NETWASS modellen (Leuschner, et al., 2017) kan steget ”Utvärdering” kopplas till Agrells larmfas. Agrell menar att med facit i hand är varningssignalerna självklara (Agrell, 2022, p. 22). Studien är utförd med facit i hand och kan därför identifiera några varningssignaler som borde fått skolor och myndigheter att reagera. Kalles fixering till Erik är en sådan signal. Att Kalle blir kallad till polisen för förhör kring Erik är en andra. Martins svåra hantering av förluster är en tredje. Martins intresse för skolattacker och massmördare skapade oro hos lärare som valde att gå till kurator visar på en fjärde stark signal, men då empirin inte visar på kurators agerande efteråt, kan studien inte visa på om lämpliga åtgärder vidtogs. Studien visar att signaler fanns, några starka, andra svagare. Konkurrensen om uppmärksamhet kan vara en förklaring till att attackerna inte kvävdes i sin linda.

4.2.4 Eftervarning

Ur NETWASS modellen (Leuschner, et al., 2017) kan steget ”Uppföljning” möjligtvis kopplas till Agrells eftervarningsfas. Agrell menar att en överraskning sällan kommer ensam (Agrell, 2022, p. 24). Fallen skolattackerna i Eslöv (augusti 2021), Kristianstad (januari 2022) och Malmö (mars 2022) stöder detta. Att det fanns vänskapsförhållande mellan Erik och Kalle kan i hög grad bidragit till Kalles intentioner. Det kan inte heller uteslutas att Martin blivit influerad av Erik och/eller Kalle.

Agrell nämner överraskningschock som en av anledningarna till att organisationer blir handlingsförlamade och inte presterar optimalt (Agrell, 2022, pp. 25-26). Det är inte uteslutet att en sådan handlingsförlamning, där skolvärlden väntar på vägledning från andra myndigheter, till exempel polisen eller Brottsförebyggande rådet, rådde efter Eslövsattacken och att denna handlingsförlamning ökade efter Kristianstadattacken. Det var först efter Malmöattacken som myndigheter, regering med flera initierade åtgärder (Regeringen, 2022), (MSB, 2023) för att öka förmågan att upptäcka (detekteringsförmågan) våldsdåd, i skolvärlden och övriga samhället.

NETWASS olika steg bygger på att eliminera överraskningar. I steget ”Utvärdering” initieras ett antal åtgärder för att reducera potentiella våldsdåd genom riktade insatser.

Dessa följs sedan upp i steget ”Uppföljning”, vilket bör öka sannolikheten för att undvika överraskningar.

5 Slutsatser

5.1 Svar på studiens frågeställningar

5.1.1 Kan man identifiera likheter eller skillnader, och i så fall vilka, i de aktuella fallen

Studien identifierar flertalet likheter i fallen utifrån TRAP-18 modellen. Dessa är förberedelser inför attacken, fixering vid tidigare våldsdåd, identifikation med tidigare gärningsmän, ökad aktivitet inför dådet och en syn på attacken som sista utväg. Även om båda fallen uppfyller samma varningssignal visar materialet att varningssignalerna i sig kan se olika ut beroende på gärningsperson. Förutom varningssignalerna har gärningsmännen i studien dessutom en historik av aggressioner och psykisk ohälsa. Fallen skiljer sig enbart åt gällande två varningssignaler, nya aggressioner och läckage.

5.1.2 Kan, och i så fall hur, skolattacker förebyggas genom att avläsa olika former av varningssignaler?

Studiens svar är JA, då samhällets detekteringsförmåga har höjts efter skolattacker som utförts i Sverige sedan 2015. Tillsättningen av flera åtgärder gällande varseblivning och vaksamhet samt samhällets ökade medvetenhet, bör ge skolor och myndigheter bättre förutsättningar att uppfatta och hantera de varningssignaler som synliggörs. Införandet av en metodik lik NETWASS är exempel på en effektiv hotbildshantering, vilket även den offentliga utredningen (SOU 2023:28) tar upp. Detta indikerar att med stöd av olika aktörer finns förutsättningarna att reducera antalet skoldåd. Nästa gång ska vi se det komma, och hinna stoppa det innan genomförandet sker.

5.2 Begränsningar i studien

Studien är begränsad till två genomförda fall av skolattacker i Sverige. Detta ger ingen input till förståelsen för andra fall där varningssignaler kan ha utlöst en reaktion från samhället och en eventuell attack förhindrats. Likaså förs ingen diskussion om de elever som påvisar varningssignaler men som väljer att inte begå en attack, vilket är en intressant analys för framtida studier.

Studien är begränsad till Sverige och de relativt få fall som finns här. En jämförelse med andra nordiska länder eller amerikanska fall hade kunnat ge ytterligare djup.

5.3 Förslag på vidare forskning.

Relationen mellan psykisk ohälsa och skolattacker är en ingång för framtida studier, då materialet påvisar tecken på psykisk ohälsa hos båda gärningsmännen.

En djupare studie kring hur den digitala världen påverkar gärningsmännen skulle kunna kasta ljus över användningen av Internet hos dessa ensamagerande våldsverkare men även över hur en eventuell övervakning, med ambition att stärka detekteringsförmågan i varseblivningsfasen och vaksamhetsfasen, från samhällets sida kan ske.

6 Referenser

- Abel, M. N., Chermak, S. & Freilich, J. D., 2022. Pre-Attack Warning Behaviors of 20 Adolescent School Shooters: A Case study Analysis. *Crime & Delinquency*, 68(5), pp. 786-813.
- Agrell, W., 2022. *Vi såg det inte komma: Att missa, förtränga och bortförklara samhällshot*. 1:1 red. Lund: Studentlitteratur.
- Bondü, R., Cornell, D. G. & Scheithauer, H., 2011. Student homicidal violence in schools: An international problem. *New Directions For Youth Development*, 129(Spring 2011), pp. 13-30.
- Collins, C. J. & Clark, J. J., 2021. Using the TRAP-18 to Identify an Incel Lone-Actor Terrorist.. *Journal of Threat Assessment and Management*, 8(4), pp. 15-173.
- CVE, 2024. *Metodstöd för att stärka skolans förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism och skolattacker*, Stockholm: Center mot våldsbejakande extremism.
- Denscombe, M., 2018. *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna..* 4:2 red. Lund: Studentlitteratur.
- Erlandsson, Å. & Meloy, R. J., 2018. The Swedish School Attack in Trollhättan. *Journal of Forensic Sciences*, 63(6), pp. 1917-1927.
- Fiedler, N., Sommer, F., Leuschner, V. & Scheithauer, H., 2019. Student Crisis Prevention in Schools: The NETWORKS Against School Shootings Program (NETWASS) – An Approach Suitable for the Prevention of Violent Extremism?. *International Journal of Developmental Science*, Volym 13, pp. 109-122.
- Kaati, L., Cohen, K. & Akrami, N., 2019. *FOI-R--4736--SE: Ensamagerande våldsverkare: Profiler, riskbedömningar och digitala spår.*, Stockholm: FOI.
- Kristianstad Tingsrätt, 2022. *Dom i mål B 46-22*. Kristianstad: Kristianstad Tingsrätt.
- Lamont, C., 2022. *Research Methods in International Relations*. 2 red. Los Angeles, London, New Dehli, Boston: SAGE Publishing.
- Leuschner, V. o.a., 2017. Prevention of Targeted School Violence by Responding to Students' Psychosocial Crises: The NETWASS Program. *Child Development*, 88(1), pp. 68-82.
- Malmö Tingsrätt, 2022. *Dom i Mål nr: B 3113-22*. Malmö: Malmö Tingsrätt.
- Meloy, R. J. & Gill, P., 2016. The Lone-Actor Terrorist and the TRAP-18. *American Psychological Association*, 3(1), pp. 37-52.
- Meloy, R. J., Hoffman, J., Rosdhi, K. & Guidimann, A., 2014. Some Warning Behaviors Discriminate Between School Shooters and Other Students of Concern. *Journal of Threat Assessment and Management*, 1(3), pp. 203-211.
- MSB, 2016. *Utvärdering av Trollhättans Stads hantering av attacken på Kronan 2015 (MSB1004 – juni 2016)*, Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

MSB, 2023. *Våldshandlingar med stora konsekvenser i skolan*, Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB).

Peterson, J., Erickson, G., Knapp, K. & Densley, J., 2021. *Communication of Intent to Do Harm Preceding Mass Public Shootings in the United States*. u.o.:Jama Network Open.

Polisen Lund, 2022. *Förundersökningsprotokoll 5000-K29965-22*, Lund: Polisen Region Syd, Utredning 1 PO Blekinge NÖ Skåne.

Polisen Malmö, 2022. *Förundersökningsprotokoll 5000-K314464-22*, Malmö: Region Syd, Grova brott 1 PO Malmö.

Regeringen, 2022. *Uppdrag att stärka skolans förebyggande arbete mot våldsbejakande extremism*. Stockholm: Justitiedepartementet.

SVT Nyheter, 2023. *16-årig pojke döms för att ha planerat skolattack i Göteborgsområdet*. [Online] Available at: <https://www.svt.se/nyheter/lokalt/vast/16-arig-pojke-misstanks-planerat-skolattack-i-goteborgsomradet-i-dag-kommer-domen--esmnzn> [Använd 11 Maj 2024].

Trolle, J., 2023. *Samhället mot skolattacker (SOU 2023:28)*, Stockholm: Statens Offentliga utredningar.

Vingren, M., 2023. *Misstänkt för planerat skoldåd uppmuntrades på nätet*. [Online] Available at: <https://expo.se/nyhet/planerade-skoldadet-uppmuntrades-pa-natet/> [Använd 11 maj 2024].

Vossekuil, B. o.a., 2004. *The Final Report and Findings of the Safe School Initiative*, Washington D.C.: United States Secret Service and United States Department of Education.

Wallentheim, A., 2024. *Interpellation till Statsråd: 2023/24:412 Ökad risk för skolattacker*. Stockholm: Sveriges Riksdag.